

PREDSTAVITEV TEME DOKTORSKE DISERTACIJE

Ime in priimek: Lucija Mandić

Modul: Literatura v kontekstu

Delovni naslov: Oddaljeno branje slovenskega romana

Teoretska usmeritev

Oddaljeno branje je termin, ki ga je pred dobrimi 20 leti uveljavil teoretik Franco Moretti in označuje preučevanja literature, pri katerem posegamo po metodah, ki nam omogočajo hkratno preučevanje večjega števila besedil (npr. branje zgolj sekundarne literature). Danes termin označuje predvsem raziskovanje literature s pomočjo računalniških orodij (prepoznavanje imenskih entitet, modeliranje tem, strojno učenje, mapiranje, stilometrija idr.). Zaradi dostopnosti digitaliziranega gradiva in že dobro razvitih metod na področju jezikoslovja je največ tovrstnih raziskav opravljenih na področju zgodovine romana, in sicer v velikih svetovnih jezikih.

V svoji disertaciji se bom osredotočala na zgodovino slovenskega romana; izhajala bom iz ELTeC korpusa 100 slovenskih romanov (oz. daljših proznih besedil) objavljenih med leti 1836 in 1920, ki je nastal v sklopu evropske COST akcije »Distant Reading for European Literary History«. Korpus je nastal v skladu z že vnaprej določenimi smernicami, kar bo do določene mere tudi usmerjalo moje raziskave.

Pri raziskovalnih vprašanjih se bom opirala na dosedanja literarnovedna spoznanja o zgodovini slovenskega romana, ki je bil do sedaj predmet raziskav posameznih žanrov, avtorjev in kanoniziranih del. Predvsem me bo zanimal roman v luči družbenopolitičnih premikov v dolgem 19. stoletju; v to smer bodo usmerjene posamezne študije primerov, ki jih bom izvedla z metodami oddaljenega branja. Svoje rezultate bom tako primerjala z izsledki »analognih« študij slovenskega romana.

Metodologija

Tema raziskovalne naloge zahteva izrazito interdisciplinaren pristop, ki bo narekoval tudi samo zgradbo disertacije. V prvem delu, ki je namenjen premisleku o uporabnosti

digitalnohumanističnih metod na primeru slovenskega romana, se bom posluževala različnih metod oddaljenega branja glede na specifična raziskovalna vprašanja, ki si jih bom zastavljala. ELTeC korpus je trenutno kodiran in lematiziran v jeziku XML v skladu s smernicami TEI. Poleg tega so v korpusu že označene imenske entitete, kar mi omogoča tudi naprednejše analize. Tekom dela bom opravila niz raziskav s pomočjo metapodatkov (spol, družbeni status, poklic in izvor avtorjev, leto in kraj izdaje, obseg besedil ipd.) in označb v besedilih (modeliranje tem, stilometrija, mapiranje). Glede na potrebe raziskav bom morda morala opraviti tudi dodatno nadgradnjo digitalnohumanistične infrastrukture.

Drugi del disertacije, ki je namenjen analizi in interpretaciji rezultatov, bo zahteval dopolnitev z »analognimi« modernimi teorijami romana, ki bodo pridobljene rezultate postavile v kontekst dosedanjih raziskav.

Hipoteze

Glede na poznavanje trenutnega stanja infrastrukture slovenske digitalne humanistike je moja delovna hipoteza, da metode oddaljenega branja omogočajo nova spoznanja, ki bi nam bila le s pomočjo natančnega branja nedosegljiva, oz. bi lahko prišli do njih le intuitivno. Hkrati lahko s pomočjo novih metod potrdimo ali ovržemo do sedaj uveljavljene hipoteze o slovenskem romanu. Po drugi strani predpostavljam, da se bom ob delu srečevala s problemi, ki so po eni strani povezani z (ne)razvitostjo slovenske digitalnohumanistične infrastrukture in po drugi strani s prilagajanjem digitalnohumanističnih metod specifičnim problemom slovenskega romana (npr. obseg materiala (slovensko »veliko neprebrano« je komajda primerljivo z angleškim) in tudi s specifikami zgodovinskih okoliščin njegovega razvoja, ki se tičejo npr. večjezičnosti). Oboje bo zahtevalo temeljit premislek o smislu uporabe digitalnohumanističnih metod in njihovemu prilagajanju potrebam slovenske literarne vede.